

טועמיה - חיים

לחיות עם הזמן בשבת קודש

ערב ש"ק פ' בהר ובחוקותי תשפ"ו

הרב **מרדכי אלון שליט"א**

נכתב ונערך משמיעה ע"י תלמידים - לא מוגה

זמני הדלקת הנרות ויציאת השבת:

ירושלים - 18:49 | 20:04

תל אביב - 19:04 | 20:07

חיפה - 18:57 | 20:08

מגדל - 18:49 | 20:06

באר שבע - 19:05 | 20:05

בקי ברצוא, בקי בשוב

הוא יום קשה "כיום שרפת בית אלוקינו" (ר"ה, י"ח:), וזו נקודה שמחייבת עיון.

השבת חיה רעה מן הארץ

על כל פנים, אחרי שמתו כל אותם תלמידי רבי עקיבא, באו שניים מהתלמידים החדשים, ר' יהודה ור' שמעון וחלקו בפסוק הזה -

והשבת חיה רעה מן הארץ. על דעת ר' יהודה שאמר מעבירין מן העולם (תו"כ פרק ב א) הוא כפשוטו - שלא יבואו חיות רעות בארצם, כי בהיות השבע וברכות הטובה והיות הערים מלאות אדם, לא תבאנה חיות בישוב [כלומר כאשר יש

בעולם שובע, תיקון ויישוב בני אדם, הגיינה - החיה הרעה קיימת אבל בתחומי הג'ונגל והספארי ולא בתור היישוב]. ועל דעת רבי שמעון שאמר משביתן שלא יזיקו (שם) יאמר והשבת רעת החיות מן הארץ [כלומר תהיה בעת הגאולה השבתת הרוע של החיות אך הן יישארו ויסתובבו בינינו מבלי להזיק²], [וכאן הרמב"ן מתערב כביכול

במחלוקת התנאים הזו ונוקט בעמדה ומכריע, באופן כמעט "בלתי חוקי" - והוא הנכון, כי תהיה ארץ ישראל בעת קיום המצות כאשר היה העולם מתחילתו קודם חטאו של אדם הראשון, אין חיה ורמש ממית אדם, וכמו שאמר (ברכות לג) "אין הערוד ממית אלא החטא ממית", וזה שאמר הכתוב (ישעיהו יא ח) "ישעשע יונק על חור פתן" וכן "זפרה ודוב תרענה ואריה כבקר יאכל תבן" (שם פסוק ז) כי לא היה הטרף בחיות הרעות [אלא] רק מפני חטאו של אדם כי נגזר עליו להיות טרף לשניהם והושם הטרף טבע להם גם לטרוף זו את זו כידוע, כי בטרפם האדם פעם אחת יוסיפו להיות רעים יותר [לא נעים לומר אבל אולי הוא בכלל לא מדבר רק על חיות?...] ואכמ"ל. וכן אמר הכתוב (יחזקאל ט ג) "וילמד לטרוף אדם אכל".... (רמב"ן, ויקרא, כ"ו, ו')

זה נדיר מאד ש-ראשון' מתערב ומכריע כביכול במחלוקת בין תנאים. ואולי הרמב"ן לא מכריע אלא אומר - גם ר' יהודה צודק, שהרי הוא מדבר באופן ריאלי, במציאות שכאן לפנינו, ואילו ר'

תיאור הגאולה

אנחנו נמצאים ביום שאחרי ל"ג בעומר ואני מבקש להמשיך ולעסוק בתורתו של רבי שמעון בר יוחאי זיע"א ובהשפעות של היום הק' הזה עלינו, והכל מתוך פרשיות השבוע שלנו - בהר ובחוקותי.

תחילת פרשת בחוקותי עוסקת בתיאור הגאולה, בתיאורים פשוטים שמתחלפים בחקלאות מופלאה -

אם-בחקתי תלכו ואת-מצותי תשמרו ועשיתם אתם. ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יכולה ועץ השדה יתן פריו. והשיג לכם דיש את-בציר ובציר ישיג את-זרע ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם. ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד והשבת חיה רעה מן-הארץ וחרב לא-תעבר בארצכם. (ויקרא כ"ו, ג-ו')

זה אף עובר לשלום בארץ, "ושכבתם ואין מחריד" - בלי אזעקות, ומגיע עד ל-

ונתתי משכני בתוככם ולא-תגעל נפשי אתכם. והתהלכתי בתוככם והייתי לכם לאלהים ואתם תהיו-לי לעם. אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים מהית להם עבדים ואשבר מטת עלכם ואולף אתכם קוממיות. (שם י"א-י"ג)

פלאי פלאות. אני מבקש לפתוח בדברי הרמב"ן על הפסוק "והשבת חיה רעה מן הארץ", ומהם ניכנס למה שמתחיה מרשב"י בנו ודווקא בימינו, במציאות שלנו. וכך מבאר הרמב"ן את הפסוק, לפי המחלוקת של רבי יהודה ורשב"י, שניים מאחורני תלמידיו של רבי עקיבא, שבידוע פסוק מלמות בל"ג בעומר, כפי המובא בגמ' ביבמות¹ והוא המופיע להלכה בשו"ע לסיבת ריבוי השמחה ביום הזה. זה כמובן עוד לפני שיום זה נתגלה כיום ההילול של רשב"י כמופיע בזה"ק שהוא ציוה שישמחו ביום הסתלקותו, כי עד אז ידענו שיום מיתת הצדיקים

² יהיה מצב של התהפכות הרוע, וכל החיות וכל העולם, יתהפך, ולא שהמזיקים לא יהיו פה אלא שלבם יתהפך לטובה. כפי שבפסח, אחרי שיצאנו ממצרים אנו מתחילים לספור את העומר על מנת שגם הנפש הבהמית שלי תתהפך.

¹ "שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס וכולו מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה והיה העולם שמם עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם - ר' מאיר ור' יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמעון והם הם העמידו תורה אותה שעה. תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת" (יבמות ס"ב:), וע"פ הראשונים פסוק מלמות ביום ל"ג בעומר.

לא ימוש ספר התורה הזה מפריך

מפה אני מבקש להגיע להשפעתו של רשב"י על חיינו אנו, ומתוך הסיפור המפורסם והקשה של מות עשרים וארבעה אלף תלמידי רבי עקיבא שמתו. אם היו שואלים אותנו האם דמות כמו זו של רבי שמעון תוכל להיות דמות להזדהות של כל יהודי פשוט, ההיגיון היה שאין שום סיכוי לכך. הרי ידועה שיטתו של רשב"י בגמרא לגבי תלמוד תורה -

ר' חנינא בר פפא רמי כתיב (הושע ב, יא) ולקחתי דגני בעתו וגו' וכתוב (דברים יא, יד) ואספת דגנך וגו' לא קשיא - כאן בזמן שישראל עושיין רצונו של מקום כאן בזמן שאין ישראל עושיין רצונו של מקום. ת"ר ואספת דגנך מה ת"ל לפי שנא' (הושע א, ח) "לא ימוש ספר התורה הזה מפריך" יכול דברים ככתבן? ת"ל "ואספת דגנך" - הנהג בהן מנהג דרך ארץ דברי ר' ישמעאל. ר"ש בן יוחי אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישה וזורה בשעת הרוח תורה מה תהא עליה?! אלא בזמן שישראל עושיין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים שנא' (ישעיהו סא, ה) "ועמדו זרים ורעו צאנכם" וגו' ובזמן שאין ישראל עושיין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י עצמן שנא' (דברים יא, יד) "ואספת דגנך", ולא עוד אלא שמלאכת אחרים נעשית על ידן שנא' (דברים כח, מח) ועבדת את אויביך וגו'... (ברכות ל"ה:)

לפי ר' ישמעאל צריך לחרוש, לזרוע, לקצור ולעבוד אבל שהתורה תהיה תמיד בראש. האמת היא שככה בולנו חיים, ככה אנחנו מחונכים ומחנכים, ואילו לפי רשב"י ההסבר שבסתירה שבין שני הפסוקים הוא אחר לגמרי - "ואספת דגנך" זו לא ברכה!, אלא כאשר ישראל עושים רצונו של מקום אנחנו לא צריכים להתעסק בעבודה ובאיסוף התבואה אלא כל זה ייעשה ע"י הגויים, ורק כאשר אין אנו עושים את רצונו של מקום אנחנו נאלצים לאסוף את הדגן וכו'. והאמת היא שהגמרא שם מיד ממשיכה ואומרת -

אמר אביי הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן, כר' שמעון בן יוחי ולא עלתה בידן. (שם)

כלומר ההדרכה אלינו היא לחיות חיים של תורה כעיקר יחד עם עשיה במלאכה, ומבלי להיכנס כעת לחלוקה של השעות ביניהם אלא לעיקרון החשיבות, שגם אם אתה עובד עשר שעות ביום הרי שהתורה היא העיקר. ואילו דברי רשב"י נראים מנותקים מהמציאות!

האם אנחנו מבינים מי הוא ר' שמעון ואיך הוא מרומם את כל המציאות אצל כל יהודי ויהודי? אבל צריך להבין איך הדמות הקיצונית לכאורה הזו מצליחה להיות הדמות שמזוהה עם כל יהודי, גם עם פשוטי העם, "עמך".

ומאד מענין שיש דבר שנשמע הפוך, ואותו ר' שמעון אומר את ההלכה הבאה - שאם יש יהודי שלא יכול ללמוד הרי שהוא יוצא ידי חובת לימוד התורה היומי ע"י קריאת שמע -

אמר רבי יוחנן משום ר'ש בן יוחי אפי' לא קרא אדם אלא קרית שמע שחרית וערבית קיים לא ימוש, ודבר זה אסור לאומרו בפני עמי הארץ ורבא אמר מצוה לאומרו בפני עמי הארץ. (מנחות צ"ט:)

שמעון מביט לעומקם של הדברים, ממש כמו במחלוקת אחרת מפורסמת שלהם, זו שבטורה ברח רשב"י למערה -

...דיתבי רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ויתבי יהודה בן גרים גבייהו. פתח ר' יהודה ואמר - כמה נאים מעשיהן של אומה זו. תקנו שווקים תקנו גשרים תקנו מרחצאות. ר' יוסי שתק. נענה רשב"י ואמר - כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורך עצמן. תקנו שווקין להרשיב בהן זונות, מרחצאות לעדן בהן עצמן, גשרים ליטול מהן מכס. הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם, ונשמעו למלכות. אמרו יהודה שעילה יתעלה, יוסי ששתק יגלה לציפורי, שמעון שגינה יהרג... (שבת ל"ג:)

וכך הוא התגלגל וברח למערה עם בנו לשתיים עשרה שנה. כך גם כאן מבאר ר' יהודה שהשבתת החיה הרעה מן הארץ היא בפשוטו - בזמן הגאולה אפשר יהיה לקחת ג'יפ ממוגן ולצאת לסיוור בספארי בדרום אפריקה ולראות שם את כל חיות הפרא, ואילו לפי רשב"י מדובר על מצב אוטופי של גאולה, שהתורה תהא חקוקה בנו, בטבע הפנימי שלנו, ואז רעת החיה תושבת, הכל יתהפך ("אתהפכא") ויחזור לשורשו והנפש הבהמית שעברה את הזיכור שלה תתהפך בעצמה. זו כל מהותה של ספירת העומר. על פי תורת החסידות, הנפש האלוקית יצאה ממצרים, ממ"ט שערי טומאה, לא ע"י מלאך ולא ע"י שרף ולא ע"י שליח אלא הקב"ה הוציא אותנו ממשם, ואז מתחילים לספור יום לעומר ועוד יום לעומר עד שמגיעים למצב שהנפש הבהמית לא רק תתיישר אלא תתהפך והעולם עצמו יהיה כלי שהאלוקות תוכל להופיע דרכו.

טרף החיות - בגלל החטא

והרמב"ן ממשיך -

...והנה בבריאתו של עולם נאמר בחיות שנתן להם העשב לאכלה דכתיב (בראשית א ל) "ולכל חית הארץ ולכל עוף השמים ולכל רומש על הארץ אשר בו נפש חיה את כל ירק עשב לאכלה" ואמר הכתוב "ויהי כן" [כלומר הם אכלו ירק עשב] כי הוא הטבע אשר הושם בהם לעד, ואחר כך למדו הטרף מפני החטא הממית כאשר פירשתי, וכשהותר שחיטת בעלי החיים לבני נח אחרי המבול והזהיר על האדם (שם ט ה) "ואך את דמכם לנפשותיכם אדרושו" וגו' את נפש האדם ולא נפש חיה מיד חיה בחברתה, נשארו על מנהגם לטרוף. ובהיות [כאשר תגיע] ארץ ישראל על השלמות תשבת רעת מנהגם ויעמדו על הטבע הראשון אשר הושם בהם בעת יצירתם. וכבר הזכרתי מזה בסדר תולדות נח (בראשית ט ו) ועל כן אמר הכתוב על ימי הגואל היוצא מגזע ישי שישב השלום בעולם ויחדל הטרף ורעת הבהמה וכל הרמש כאשר היה בטבעם מתחילה, והכוונה היתה בו על חזקיהו שביקש הקב"ה לעשותו משיח (סנהדרין צד) ולא עלתה זכותם לכך ויהיה המעשה על המשיח העתיד לבא.

(רמב"ן שם)

עד כאן ניתוח של פסוק בפרשה. והאמת היא שגם המפרשים נחלקים בכך. הרד"ק מבאר כדברי ר' יהודה וכך הוא הפשט לשיטתו, ואילו הרמב"ן כאמור טוען ששיטת רשב"י היא הנכונה.

שנו מידות

את רבי שמעון צריך ללמוד גם ברבדים שהזוה"ק מספר עליו אבל גם באלו שהגמרא מספרת עליו, שהוא עצמו מספר על עצמו. הגמרא בגיטין מספרת את שבחם של התנאים, אגב דיון הלכתי לגבי ביטול שליחות בגט -

איסי בן יהודה היה מונה שבחן של חכמים. ר' מאיר חכם וסופר, ר' יהודה חכם לכשירצה, ר' טרפון גל של אגוזין, ר' ישמעאל חנות מיוזנת, ר' עקיבא אוצר בלום... רבי אלעזר בן עזריה קופה של בשמים... רבי שמעון טוחן הרבה ומוציא קימעה. תנא משכח קימעה ומה שמוציא אינו מוציא אלא סובין, וכן אמר ר"ש לתלמידיו בניי שנו מדות שמדותי תרומות מתרומות מידותי של ר"ע. (גיטין ס"ז.)

אמירתו של ר' שמעון לתלמידיו "שנו מידותי" מתפרשת בפשט כמידות שהתורה נדרשת בהן, היינו לצורת הלימוד שלו, אבל כמובן שיש כאן גם כוונה פנימית למידות הנפש - "שמדותי תרומות מתרומות מידותי של ר' עקיבא". ואני חוזר לשאלה דוגרי - האם אנחנו היינו הולכים ללמוד עם ר' שמעון ועם שיטתו או עם ר' יהודה ברבי אילעאי? הרי גם אחרי שר' שמעון ובנו ר' אלעזר יוצאים מהמערה אחרי שנים עשרה שנה, הם ממשיכים לשרוף כל מקום שהם נותנים בו את עיניהם, עד שיוצאת בת קול ואומרת להם -

להחריב עולמי יצאתם? חזירו למערתכם! (שבת שם)

הם לא יכולים לשאת את זה שאנחנו חיים חיי עולם. אין עולם מבחינתם, והם נאלצים לחזור לשנה נוספת למערה וכאשר יצאו בפעם השניה -

כל היכא דהוה מחי ר' אלעזר הוה מסי ר"ש. אמר לו בני די לעולם אני ואתה. (שם)

כל מקום שהיה מכה ר' אלעזר היה ר' שמעון מרפא. ובמקום אחר אומר ר' שמעון -

ראיתי בני עלייה והן מועטין. אם אלף הן אני ובני מהן, אם מאה הם אני ובני מהן, אם שנים הן אני ובני הן. (סכה מ"ה:)

מה פירוש - האם כל שאר אינם בני עליה?, וכאשר הוא אומר לתלמידיו "שנו מידותי" הוא כמעט אומר להם - 'אני יודע שזה מפחיד מאד, אבל אלו המידות הנכונות. עוד יבוא יום ותבינו שהכל יבואו מכוחי שלי'.

מופיע בזוה"ק שמשנה רבנו אומר לר' שמעון את הנבואה -

בהאי חיבורא דילך יפקון ביה מן גלותא ברחמי. (זוה"ק נשא)

הכוונה הפשוטה היא לחיבור ספר הזוהר, אבל אולי אפשר לומר משהו אחר לגמרי ובואו נתבונן בהכל מההתחלה.

רצוא ושוב

תלמידי רבי עקיבא היו התלמידים הגבוהים והגדולים ביותר שיש. על המלאכים כתוב שהם היו הולכים "רצוא ושוב" (יחזקאל א', י"ד), ובעולם הפנימי מבואר שיש באדם שתי תנועות - האחת היא תנועה של התבודדות מהעולם, תנועה של התעלות. רצוא. זה מה שהנשמה באמת רוצה - לשוב למקורה תחת כסא הכבוד. לפעמים אתה מתבונן בעולם ומתגלה לך כל הבלוף והשקר שבו, האינטרסים, "גשרים שבנו לגבות

והדברים נראית כסותרים אלו את אלו! כלומר את הביטוי "לא ימוש" אפשר להסביר או שהדבר יהיה אצלי בכל רגע ורגע, ותמיד אני אעסוק בו, או להיפך - שזה יהיה לי בראש כל הזמן, בראש החשיבות שלי, גם אם אני עכשיו עובד בשדה או עושה כל מלאכה אחרת. אז מי זה רבי שמעון האמיתי?!

לוחות ראשונות, לוחות שניות

בואו נברר את המדרש המפורסם שכבר הזכרנו לעיל ושכולנו זוכרים עוד מהגן, אבל ברור שהוא קשה ולי באופן אישי אף פעם הוא לא הסתדר לפי הפירוש הרגיל שניסו להסביר לנו - "שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה". אתם באמת מסתדרים עם ההסבר הזה? עשרים וארבעה אלף בני תורה צריכים למות בגלל איזה חוסר כבוד ביניהם? האם ייתכן שכל כך הרבה תלמידי חכמים נכשלו בצורה כל כך טוטאלית באי נהיגת כבוד זה בזה? ומדוע דווקא בין פסח לעצרת? ועוד - אלו תלמידי רבי עקיבא, שהכלל הגדול הראשון שהוא לימד את העולם הוא "ואהבת לרעך כמוך, זה כלל גדול בתורה"! ומה קרה שם - הם קיללו אחד את השני? הרביצו? וכשהם מתו -

...והיה העולם שמם עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם ר' מאיר ור' יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע והם הם העמידו תורה אותה שעה. (יבמות ס"ב:)

יש ביטוי בספה"ק אצל תלמידי האריז"ל שהתלמידים הראשונים היו בחינת לוחות הראשונים, "מעשה אלוקים חרות על הלוחות", ואילו חמשת התלמידים האחרונים היו בחינת לוחות שניים. זו השוואה מאלפת - הלוחות הראשונים ניתנו מן השמיים אבל הם נשברו ולא ניתנו לנו בפועל, ואילו חמשת התלמידים האחרונים, ר' שמעון, ור' יהודה, ור' מאיר וכו' הם הלוחות השניים. מה הסיפור פה?

כדי להבין את זה לעומק אנחנו חייבים להפוך את אופן החשיבה שלנו לגמרי. אם כתוב שהיו אלו תלמידי רבי עקיבא, הרי שבהפוך על הפוך ההתנהגות הזו, שאנחנו עדיין לא מבינים אותה, לפי דעתם נבעה מכך שהם תלמידי רבי עקיבא. כלומר כל אחד מהם היה באמת תלמיד של רבי עקיבא! וזה אותו רבי עקיבא שהעיד על עצמו ואמר שכל ימיו היה מצטער לקיים "ואהבת את ה' אלוך בכל לבבך" - אפילו נוטל את נפשו! זה רבי עקיבא של מסירות הנפש, של נשיאת כליו של בר כוכבא, רבי עקיבא שאהבתו לתורה היא תופעה שאנחנו לא יכולים לקלוט אותה אחרי שהוא נפרד מביתו לשנים עשרה שנה ועוד שתיים עשרה שנה. כולו תנועה של מסירות נפש לאהבת ה'!

בתור מי שגר על יד טבריה בה קבור רבי עקיבא, תמיד שאלתי את עצמי - מה זכה ר' שמעון שכולם באים אליו ועושים לו כזו הילולא ואילו לרבנו, ר' עקיבא, במקסימום באים לומר סליחות בערב יום כיפור (ואנחנו יודעים שיום פטירתו הוא יום כיפור, וכאמור את כל מסירות הנפש שלו וכו'). מה הסיפור?

מסירות נפש אמיתית

רבי עקיבא היה בתנועת רצוא. כל תנועת חייו היתה מסירת נפש, עד שהוא עצמו מתאר אותם במשפט אחד -

כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה "בכל נפשך - אפילו נוטל את נשמתך", אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו?! היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד. יצתה ב"ק ואמרה אשריך ר"ע שיצאה נשמתך באחד. (ברכות ס"א:)

הוא לא היה מצטער במובן של "אוי וי, נעבעך", אלא מתוך הבנה שנבראתי בעולם כדי לזכך את הנפש, כדי שכאשר אני אהיה בכזה רצוא אני אוכל להעלות את הנפש למקורה. אני לא נמצא פה בשביל לאכול ולשתות וליהנות, אלא כדי לעבוד את ה' ואם אני אצטרך להיבחן על זה - זה יהיה המבחן האמיתי שלי. רצוא.

יודעים מה זה רצוא? כאשר חייל אצלנו החליט שהוא הולך עכשיו למסור את נפשו בעבור העם והארץ - אין עוד רצוא כזה בעולם! אני משוכנע שהוא רואה באותן שניות את התמונות הכי מופלאות של חייו - את אשתו ואת ילדיו, את הוריו ואת אחיו, את הכל, ולמרות זאת הוא מוסר את הנפש. בעוד יומיים, כ"ב באייר, יחול יום נפילתו של יונתן בן דוד אליאס הי"ד, ויהיו הדברים לעילוי נשמתו הק' ושל כל הרוגי מלכות, רבי עקיבא וחבריו; האם באמת הבנתם עד היום שתלמידי רבי עקיבא "לא נהגו כבוד אלו באלו" זה שהם לקחו את המסטיקים אחד לשני? באמת? זה הפשט?! בואו נתרום קצת יותר;

אותו חייל טהור וקדוש שנמצא שם ורואה את העולם שמולו והוא חי וכל מה שהוא עשה זה כדי להשרות שכינה בתחתונים, כאשר הוא מגיע לנקודה הזו, אל הרצוא הוא אומר - 'אני לוקח את הכל אל השרוש, אל המקור של כל החיות, להכי למעלה, ומשם אני אתן חיות לכל מה שיש פה בעולם. אין מה לעשות פה בעולם שבו לא ניתן לגלות את האלוקות ואם זה מה שאני צריך לעשות עכשיו ולמסור את נפשי - אז אני אעשה את זה'. זה רצוא.

והיה העולם שמם

כולנו מכירים את ארבעת התנאים שנכנסו לפרדס, ששלשה מהם היו ברצוא ורק אחד מהם, רבי עקיבא, היה ברצוא ושוב. גם תלמידי רבי עקיבא היו בכזה רצוא גבוה והם לא ידעו לרדת משם בתנועת ה"שוב", ומיד נבין למה, וכיון שהם היו תלמידי רבי עקיבא, הם הבינו את תורתו בעומק הכי גדול, לכל אחד מהם היתה את דרכו הייחודית להבין את תורת רבו - זה הבין באופן של נפש כזו והאחר בנפש כזו, אחד בצורה של אהבה והשני בצורה של יראה וכן הלאה. כל אחד מהם היה חדור רבי עקיבא, חדור מסירת נפש, רצוא. "אשריכם ישראל, מה מקווה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל" (משנה יומא ח', ט') - כל אחד הבין שהוא נכנס למקווה הזה של האלוקות, אבל זה הגיע למצב כזה שכל אחד מהם היה מונח בעומק שכל מי שאינו נוהג באופן שלו, אז וודאי שחסר בשלימות עבודתו, וכיון שהם היו כאלה אנשי אמת, גם בקיום מצוות "ואהבת לרעך כמוך", והם לא הסתפקו בכך שהם עולים מדרגה לדרגה, אלא הם השתדלו להשפיע כל אחד גם על חברו ועל

מהם מכס ושווקים להושיב בהם זונות", אתה רואה את הכל ואם אתה לא מסתפק במאיסה כשלעצמה, הרי אתה משתוקק להגיע למשהו אמיתי ועמוק, להתבודדות מהעולם, למסירת הנפש ולתנועה שמביאה לכלות הנפש אל האלוקות, מעין מה שחוו נדב ואביהוא שבחנכת המשכן הקריבו אש זרה, וכמובא בספרים שהם לא עשו עברה אלא שרצו להתעלות עוד ועוד - "בקרובי אקדש - עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך" (ויקרא י', ג', וברש"י שם).

אבל אז יש תנועה נוספת, נגדית. הקב"ה לא ברא את העולם ושם בה את הנשמה כדי שהיא תתנתק ממנו, אלא דווקא כדי שתהיה לו דירה בתחתונים. "ושוב". זו תנועה המטוטלת של החיים - שכשהנפש עולה כ"כ גבוה היא צריכה להבין שבעל כרחיה היא עכשיו צריכה לחזור למטה, וכפי שמבאר אדמו"ר הזקן בעל התניא זיע"א את המשנה "שְׁעַל כְּרַחֲךָ אֶתָּה נוֹצֵר, וְעַל כְּרַחֲךָ אֶתָּה נוֹלָד, וְעַל כְּרַחֲךָ אֶתָּה חַי, וְעַל כְּרַחֲךָ אֶתָּה מֵת..." (אבות ד', כ"ב) - שעל כרחך אתה חי זה לא בדיוק בניגוד לרצונך, כי האדם רוצה לחיות, אלא המשנה עוסקת בנשמתו של היהודי. האדם מגיע לעולם ונוצר בעל כרחו אבל הוא לא רוצה לצאת ממנו. הנשמה מלכתחילה לא רוצה לבוא לכאן אלא להישאר תחת כסא הכבוד, "נפשי חולת אהבתך", ואז על כרחך אתה נולד - כל עוד היא היתה ברחם, במקווה הזו, היה לה נעים וטוב, היא למדה את כל התורה עם המלאך, אך אז היא צריכה לצאת החוצה בעל כרחיה, והיא רוצה כל שניה לחזור לשם כי היא לא מבינה מה היא עושה פה בכלל. ואז אומרים לה - נשמה יקרה, אנחנו חלק אלוהי ממעל ממש. כל יהודי ויהודי הוא חלק אלוהי ממעל ממש. ואולי את נמצאת בכאלו קליפות ובגלות אבל "על כרחך אתה חי" ואת צריכה להישאר פה כי בשביל זה ברא הקב"ה את העולם ובשביל זה הוא הוריד את הנשמה גדולה שלך. אדמו"ר הזקן ממשיך ואומר שעד שהאדם מצליח פה לאט לאט לתקן את העולם, לבנות בית ולייצר עולם נפלא, והוא כבר מקבל עליו את התפקיד הזה ורוצה להמשיך את זה - אבל אז באים אומרים לו "על כרחך אתה מת", אבל אל תדאג, אתה חוזר אל המקור. היית צריך את הרצוא בשביל השוב. "הרצוא" היא תנועה של מלמטה למעלה וה"שוב" היא להיפך - לשוב מלמעלה למטה, לטפל ולהרים פה את הכל. זה מה שקרה לרשב"י כשהוא יצא מהמערה בפעם השניה וראה את אותו זקן עם שני הדסים -

בהדי פניא דמעלי שבתא חזו ההוא סבא דהוה נקיט תרי מדאני אסא ורהיט בין השמשות אמרו ליה הני למה לך אמר להו לכבוד שבת ותיסגי לך בחד חד כנגד (שמות כ, ז) זכור וחד כנגד (דברים ה, יא) שמור. א"ל לבריה חזי כמה חביבין מצות על ישראל יתיב דעתיהו. (שבת שם)

פעם ראשונה בעולם שעושים קבלת שבת, הרבה לפני האריז"ל ותלמידיו. ורשב"י ממשיך ושואל האם יש משהו שאפשר לתקן פה במקום, ואז לוקחים אותו לטבריה והוא מתקן בתי קברות ומקומות, כי הוא רוצה לפעול פה. ורק שנה לפני כן הוא עוד שרף הכל... מיד נגיע לכל זה, אבל לפני רשב"י נחזור לעשרים וארבעה אלף תלמידי רבי עקיבא;

הזכרתי את אותם חיילים של מסירות נפש - אני ממש מרגיש שאנחנו בדור של עומקים שלא מוותרים על הרצוא ורוצים שזה יהיה רצוא ושוב.

דוגרי, מבין חמשת תלמידי רבי עקיבא - ממי ההורים הכי היו מפחדים ולא היו רוצים שהילדים ילכו וילמדו אצלו? ברור שזה רשב"י. הוא ממש "סכנת נפשות! קיצוני כזה, נסגר במערה, לא מתחשב בעולם ולא צריך אותו".

רשב"י יוצא אחרי שנים עשרה שנה והוא עדיין שורף את העולם ולכן הוא חוזר לעוד שנה. הוא מבין שהוא עדיין לא הגיע מספיק לרצוא על מנת לגלות את השוב. "שנו מידותיי" - אני אהיה הרבי שלי שלכם, "בקיא ברצוא, בקי בשוב" (ליקוטי מוהר"ן ו', ד'). אני אלמד את העולם רצוא ושוב - שמידותיי תרומות מתרומות מידותיו של רבי עקיבא, ומסביר רשב"י שזה כמו מישהו שבורר עוד ברירה ועוד ברירה, שטוחנים משהו עוד ועוד, אבל אולי יש בזה עוד עומק - אני עסקתי בלהניף ובלהרים, כמו הכהן שמניף, ולכן מידותי הן תרומות - אין לי כלום משלי אלא הכל הוא מרבי עקיבא, הרבי שלי שמלמד אותנו את הרצוא ושוב.

רשב"י זה רצוא ושוב. רשב"י הוא המקום שבו אתה יכול לעלות הכי הכי למעלה ולחזור ולחבר את הכל הנה אל הכי הכי למטה שיש. כמדומני שהכוונה באמירה "בחיבורא דילך יפקון ישראל מגלותא" היא לחיבור של הרצוא ושוב של רשב"י, שבו ניתן יהיה לצאת מהגלות, הגלות של כל אחד מאיתנו. אנחנו לא מוכנים להסתפק, ולזה התכוון הרמב"ן שראינו בתחילת השיעור כשאמר "והוא הנכון" על שיטת רשב"י, לא באנו לעולם כדי שהחיות בג'ונגל או בספארי ימשיכו לטרוף זו את זו ואצלנו בעיר יהיה שקט. אנחנו היום מבינים שהדור שלנו יותר גדול ויותר עמוק מזה, אנחנו כבר בדור של משיח, אנחנו מחכים לאור יותר גבוה ועליון ורוצים להוריד אותו אלינו, אנחנו רואים עד כמה זה קיים בכל אחד ואחד.

כל אחד מאיתנו הוא רשב"י

ראינו שרשב"י מבאר את הפסוק "לא ימוש ספר התורה הזה מפיו" זה שאין בכלל "ואספת דגנך" מצד אחד, ורבים עשו כרשב"י ולא עלתה בידם, ומצד שני זה אותו רשב"י שאומר ש"לא ימוש" זה אמירת פסוק אחד בבוקר ופסוק אחד בערב - כי רשב"י מגלה שכל יהודי הוא רבי שמעון בר יוחאי! הוא ממשיך את רבי עקיבא שהוא המקור, האש, ורשב"י הוא הלהבה, כמו יוסף הצדיק אל מול יעקב אבינו. תכנסו מתי שתבחרו לציון הרשב"י במירון ותמצאו שם את כל חלקי הנפש, את כל המציאות, בכל אחד ובכולם גם יחד, איזה ציור מופלא תראו שם!

"בחיבורא דילך יפקון מגלותא" - היציאה מהגלות האישית והכללית של כולנו איננה לוותר על עומק הרצוא ומאידיך לא לוותר לשניה על הרצון לשוב. זה לדעת שה-"ושוב" הוא הכח האמיתי, שרבי פנחס בן יאיר בוכה על רשב"י ודמעותיו יורדות ופצעיו כואבים ממלח הדמעות -

עוד אחד ועוד אחד - כשהם ראו תלמיד בגובה כזה גבוה שחזור בדרך עבודה אבל אחרת מתפיסתי שלי, מכיון שהם היו אנשי אמת, הם לא יכלו לחוש את רגש הכבוד האמיתי ואז, כשהם הרגישו שחסר אצל החבר משהו בשלמות העבודה, ועל אף שהם כל כך הכירו והעריכו אותו, למרות זאת הם לא יכלו לנהוג כבוד באותו חבר, היינו - לא היו יכולים להזיז את המקום העצמי שלהם ולתת מקום גם לאחר³. הם היו בכזו מדרגה כמו נדב ואביהוא ואז הם לא היו יכולים להיות פה יותר והם התעלו למעלה, "והיה העולם שמם" - מסביר הרבי מליובאוויטש זיע"א שהעולם פה למטה היה שומם כי בעולם העליון היה עכשיו מלא בדמויי נדב ואביהוא, תלמידיו הק' של רבי עקיבא, ואילו העולם שלמטה, שבשבילו ברא הקב"ה את הכל נשאר שמם. כל עבודתם היתה באופן של רצוא, של מסירת נפש, ולכן העולם פה נשאר שומם - לא מקניונים, אלא, ע"פ הפס' שמתאר את המדבר - "...בְּאֶרֶץ לֹא עֲבַר בָּהּ אִישׁ וְלֹא יָשַׁב אָדָם שָׁם" (ירמיהו ב', ו') - שהכוונה בפנימיות היא למקום שאדם העליון⁴, שהקב"ה לא מופיע שם, שאין לו קביעות פה למטה. הקב"ה רוצה להיכנס לירושלים של מעלה אבל הוא לא יכול כביכול, מפני שהוא לא יכול להיכנס לירושלים של מטה ולכן העולם שומם. הם היו בכזו מדרגה עצומה והם הגיעו אל האש הגבוהה הזו, כמו "בקרובי אקדש". ונחשוב כמה נפלא זה היה כשזה התרחש בין פסח לעצרת; הם הרגישו שהם מתעלים עוד ועוד למעלה לקראת חג השבועות - ולכן הם לא יכולים להישאר פה, ואז העולם שומם, כי הם לא הצליחו לעשות את מה שהצליח רבי עקיבא לעשות - להיכנס בשלום ולצאת בשלום. לא רק שהוא יצא בשלום אלא הוא גם נכנס בשלום וגם יצא בשלום - הוא נכנס באופן שיבטיח שהוא ייצא בשלום.

הוא נכנס בשלום, וזה כל כך עמוק, הוא נכנס גם עם מה שהיה חסר, כמו שאמר הרה"צ ר' אשר פריינד זיע"א - אלישע בן אבייה היה בנם של גדולי עולם, של עשירי ירושלים, גדול הדור, וכן בן עזאי וכן בן זומא, ולעומתם רבי עקיבא זכר כל העת איפה הוא היה בארבעים שנותיו הראשונות, ולכן הוא נכנס בשלום, מתוך הבנה של קטנות, ויצא בשלום. השוב שלו, הרצון להידבק בקב"ה, למעלה ללא הגבלה, הביא אותו לכך שהוא גם יצא בשלום. הכניסה עצמה הביאה אותו לכך שהמסלול שלו היה רצוא ושוב.

ואז, אחרי שמתו כל עשרים וארבעה אלף תלמידיו, הוא הלך והקים חמישה תלמידים חדשים "שהעמידו את התורה". כשהעולם שמם ואין תורה, צריך תלמידים שיעמידו את התורה ויבנו מחדש את הרגליים, שיעמידו את התורה על רגליה.

בחיבורא דילך יפקון ישראל מגלותא

כשמנתחים את זה, לפעמים אנחנו נבהלים מהיותר מדי רצוא, ובצדק - שמא לא נדע לשוב, אבל בסופו של דבר, זה לא יעזור ונשמע של יהודי היא כל כך עמוקה וגבוהה והוא לא יוותר - הוא רוצה להיות פה בשביל הנכנס בשלום ויצא בשלום. הוא רוצה רצוא גבוה. בטח שאתה יכול לחיות ברדידות כזו, בבינוניות כזו (לא במובן של התיא), וכשאין בתפילה שלך רצוא אז וודאי שגם אין בה שוב. להעביר את הזמן ואת החיים. לכן

⁴ כמופיע בתחילת נבואת יחזקאל.

³ כבוד מלשון "לכבד את הבית" (עי' משנה ברכות, ח', ד') - לטאטא ולהזיז את הלכוכך.

זה. יהודי יודע שזה מדויק. ובלי להזכיר את שמות המדינות והנשיאים - בשביל מה הם מקימים גשרים ובשביל מה הם מקימים שווקים. ויהודי יודע שזה מדויק שהוא יכול להביא את כל העולם הזה לגאולה שלמה - וששני הדברים האלה נכונים.

רשב"י לא בילבל כלום אלא הראה לנו איך אפשר להיות בקי ברצוא ובקי בשב. הגמרא מספרת שרשב"י בא לר' עקיבא ור' עקיבא לא רצה ללמד אותו. אמר לו - 'אבא שלי, יוחאי, מקורב למלכות ואם לא תלמד אותי, אני אלך לאבא שלי והוא ימסור אותך למלכות'. שמעתי אתמול דבר מדהים בשם ר' אלעזר - לכאורה, תגיד רשב"י, אתה אמיתי? באמת תכנות למסור את ר' עקיבא למלכות? מה הולך פה? אלא רשב"י אומר לר' עקיבא - 'אתה לא יודע מי אני, כלומר אתה היחיד שיודע מי אני ואתה יודע שאם לא תלמד אותי תורה אני אהפוך חלילה להיות אחד שהוא מוסר למלכות. אלו שני כוחות שקיימים בי ואם הכח החיובי לא יופיע - הרי שחלילה הכח האחר יתגבר, וכל הכוחות האלה הולכים להיות לרצוא עד שהוא יהיה כל כך גבוה - עד שהשוב יהיה כל כך עמוק ואמיתי, בלי שקרים, כל כך מיושב בשובה ונחת'.

עננו בזכותיה דבר יוחאי עננו

מה המגמה? הנשמה של הרמב"ן פתאום מתפרצת ואומרת "והוא הנכון". יכול להיות שאם הוא היה עושה שוב הגהה על מה שהוא כתב הוא היה מתעשת ואומר לעצמו 'איך אתה יכול להיכנס בין שני תנאים גדולי עולם שכאלה?!' - אבל גם ר' יהודה יודע שזה מה שמכוון, אלא שהוא מבין שיש לנו עכשיו תפקיד לשכלל את העולם, לסדר אותו, עד שנגיע למדרגת ר' שמעון ובין שעוד יש חיות טורפות בעולם כי אני חטאתי.

'אפשר לעשות את זה בשובה ונחת, בלי נרויים?' - בוודאי. ראה כמה חביבין מצוות על ישראל, תראה כמה מתיקות, איך כל אחד מהם הוא אלוקות. כן, אפשר לומר את זה באמת בלי לומר שהכל בלוף, ואפשר להיות מתוך זה באמת ולהגיע ל-"ושוב".

נרות הנשמה שמדליקים לר' שמעון הוא ה-"נר ה' נשמת אדם" של כל אחד מאיתנו. "בחיבורא דיליה יפקון מגלותא". כמה גרם אנחנו באמת יודעים מתורתו הקדושה של רשב"י? כמה אנחנו יודעים מהנגלה שלו, ועל אחת כמה וכמה מהנסתר - אבל אנחנו יודעים שאנחנו רשב"י. אנחנו יודעים את זה בידיעה הכי פנימית ועמוקה בעולם. ידיעה כזו שבעומק בעומק מצד אחד אין כלום ומצד שני אין חורבן, אלא הכל קיים, הכל אלוקות. איך חיים את זה יחד. זה מופלא. בחיבורא דילך יפקון ישראל מגלותא, והשבתי חיה רעה מן הארץ.

בלי השאיפה הזו יש איזו מן תחושה שלא בשביל זה נכנסנו למשחק. רק על זה אנחנו הולכים, בזכותיה דבר יוחאי, "עיר וקדיש נחית מן שמיא", "עננו בזכותיה דבר יוחאי עננו", ונזכה לישועות ונחמות ולגאולה שלמה תכף ומיד על כל אחד ואחת מישראל ועל כל העולם כולו, רומי ואיליה כליל יחלופו ורעת החיות תושבת מן הארץ בב"א.

שמע ר' פנחס בן יאיר חתניה [חתנו של ר' שמעון] ונפק לאפיה [יוצא לפניו, לקראתו]. צייליה לבי בניה, הוה קא אריך ליה לבישריה [הכניסו לבית המרחץ, והיה מטפל בבשרו]. חזי דהוה ביה פילי בגופיה [ראה שהיו בו בר' שמעון סדקים בגופו, בעורו]. הוה קא בכי וקא נתרו דמעט עיניה וקמצוחא ליה [היה בוכה ונשחזר דמעות עיניו וציערו אותו, את ר' שמעון]. אמר לו [ר' פנחס לר' שמעון חמיון]: אוי לי שראיתך בכך. אמר לו [ר' שמעון]: אשריך שראיתני בכך, שאילמלא לא ראיתני בכך - לא מצאת בי כך [גדלות בתורה]. (שבת ל"ג:)

'כל שניה כזו במתח שבין הרצוא לשוב זה מה שהביא אותי לכל מה שצריך בעולם', אומר ר' שמעון לחתנו. לימים יהיה זה ר' שמעון שיצטרך ללכת לרומי כדי לסדר את החשבונות ואת הקומבינות ולהביא את הכל למקומו הנכון. זה יהיה ר' שמעון שיילך לטבריה ועם טוריה יתקן את הקברים. זה ר' שמעון שרואה את אותו זקן בערב שבת עם שני הדסים ובמקום לומר לו - 'תסלח לי, אבל השעה כבר מאוחרת מאד, אתה לא יכול להיות בבית מוקדם יותר? באמת - שאבעס!', הוא מבין ששני ההדסים שהם כנגד שמור וזכור, כמו שעונה לו אותו זקן, הם הרצוא ושוב, והוא מסביר לבנו ר' אלעזר - 'היהודי הזה הוא הרצוא ושוב. כל השבוע הוא בדרך לשבת, הוא כולו שאבעס, כל עניינו זה קבלת שבת, כל העולם שלו זה רצוא ושוב!'. כל רגע ורגע בחייו הוא חי את השבת, הוא לא מפסיק, הוא 'שמור' - הוא רוצה להביא את זה הנה ולכן הוא רץ בין ההדסים.

קבלת שבת גם היא רצוא ושוב - זו שעה אחת בשבוע שאפשר לשיר ולנגן בנחת את הניגונים של ר' שלומילה, שאפשר ושמותר קצת לעצום את העיניים בלי שזה מפריע לאף אחד. שזה בסדר ולא מיד שולחים אותך להסתכלות על זה...

זו ההבנה שבכל יהודי יש "לא ימוש" - פסוק בבוקר ובפסוק בערב - וזה בכלל לא סותר את "לא ימוש" הגדול של רשב"י. ר' שמעון הוא לרבים, לא לאלף איש - אלא הוא לי, עבורי, לכל אחד ואחד. "רבים עשו כרשב"י ולא עלתה בידם" - אתם רוצים להתפקד למפלגה? - זה לא רשב"י, אבל כל אחד ואחד הוא רשב"י!

לכו תראו יהודי, מרוקאי, חסיד, אשכנזי, מזרחניק, לא משנה מה - תראו את רשב"י. הוא בי, בתוכי. רש-בי. מצידי אני רק רש, אין בי כלום, ולכן אני יכול לרשת הכל, אני חלק אלוה-ממש, אני רצוא ושוב. "שנו מידותיי" - ממני תלמדו איך להכניס למידות האפשריות את רבי עקיבא.

הלכה כרשב"י לעתיד לבוא

ר' יהודה ב"ר אילעאי היה גדול העולם, הוא היה ראש המדברים בכל מקום, והלכה כמותו, ואילו רשב"י הלכה כמותו רק לעתיד לבוא, כמו בית שמאי - אבל רק עם רשב"י ורקידים, כי יהודי רוקד כאשר הוא מרגיש שהוא הפתילה שבה האש דולקת, בו זה נמצא, בתוכו נמצאים שני הכוחות הללו. כשהוא מתבייש איך הוא לא האמין ולא ידע מי הוא, מי אלו הילדים האלה, "דור הטיקטוק" קוראים לזה היום, מי זה העם הזה, מה זה להיות "חלק ה' עמו" - אין סוף ממש, והוא לא שוכח את

השיעור מוקדש
לזכות עם ישראל, להנצחת ושמירת חיילי צה"ל, לשלום כל חיותמים והאלמנות,
 ליע"נ כל הנפלים על קידוש ח' בארועי המחלמה וליע"נ
רחל שייחא בת מסעדת חנניט, עמרם בן אירדה זיחה, פני בת עליה, מאיר בן רחמים
 ז"ל
 ולהכיר לרפואת כל הפצעים והחולים ובתוסס
פאצי פרוח בת אסתר, חוריה בת אורית, ניר יוסף בן מרים אילה, אריה בן אלי,
אלימלך מלך בן ציפורה.
 וליווג הען **ליעל רחל בת אריאל אסתר.**
 לחקידת שיעורים ניתן לפנות בחורית וואטסאפ ליענאל - 054-7500516